

Albert Hollander¹

Ton Spee vraagt zich in TtA 2006/1 af of het voor de arbeidshygiëne het einde der tijden is. Nog een klein jaar en dan is het programma VAS_t afgelopen. De eindevaluatie zal dan aangeven dat de arbeidsomstandigheden bij het werken met stoffen in bedrijven structureel is verbeterd. Een taak minder dus voor de arbeidshygiënist.

Versterking arbobeleid stoffen hoognodig

Het was duidelijk dat een versterking noodzakelijk was. In 30% van de bedrijven werken werknemers regelmatig met gevaarlijke stoffen, zoals oplosmiddelen, reproductietoxische stoffen, kankerverwekkende stoffen, of allergenen. Jaarlijks krijgen in Nederland ongeveer 17.000 mensen een beroepsziekte en ongeveer 1850 mensen sterven voortijdig door het werken met gevaarlijke stoffen. De VAS_t-nulmeting onder werkgevers gaf aan dat slechts een kwart van de bedrijven waar met stoffen wordt gewerkt informatie heeft over de blootstelling. Dit zegt iets over de naleving van de Arbowet. Informatie over de mate van blootstelling is nodig om een goede RI&E voor stoffen te kunnen maken. Voor bedrijven is winst te behalen door het ontwikkelen van goede praktijken, brancherichtlijnen of door het uitwisselen van informatie over blootstelling. Juist op deze punten kunnen brancheorganisaties de bedrijven ondersteunen bij het structureel verbeteren van hun stoffenbeleid. Dit is ook het aandachtgebied van VAS_t. Een versterking, niet door meer regels te maken, maar juist door de zelfwerkzaamheid van werkgevers en werknemers te stimuleren en te ondersteunen. Het gaat om de uitvoering van de arboreggeving in de praktijk met bijzondere aandacht voor het midden- en kleinbedrijf (MKB).

Convenant Stoffen en 24 actieplannen

Na de officiële start van VAS_t tijdens de Europese week 2003 'Gevaarlijke stoffen: voorzichtig behandelen' verloopt de aanpak van VAS_t langs vier V's; Vestigen, Versterken, Verbreden en Verankeren. In 2003 en 2004 was het doel het programma VAS_t te **vestigen** door het creëren van draagvlak en bewustwording. Hiervoor zijn branches en werknemersorganisaties geactiveerd om deel te nemen. Resultaten waren het Convenant Stoffen en 24 branches en ketens die zijn gestart met het opstellen van een VAS_t-actieplan, ruim meer dan de geplande 18. Daarnaast is een overzicht gemaakt van beschikbare instrumenten om het stoffenbeleid te verbeteren en de kennis- en informatievoorziening rond stoffen te versterken. Ook zijn er instrumenten –verder- ontwikkeld, zoals de Stoffenmanager en

PIMEX (Picture Mix Exposure). Arbeidshygiënische inzet was hierbij van essentieel belang.

In 2005 richtte het programma VAS_t zich op het **versterken** van deze trajecten in branches en ketens. Meer partijen traden toe tot het convenant, zoals MKB-Nederland. Daarnaast was het streven om eind 2005 13 ketens en branches aan de slag te hebben met de uitvoering van hun VAS_t-actieplan. Uiteindelijk is dat aantal bijna verdubbeld en voeren 24 ketens en branches een VAS_t-actieplan uit en zijn bij deze uitvoering in totaal 64 organisaties betrokken. Deze ketens en branches worden door arbeidshygiënist ondersteund bij de uitvoering van hun VAS_t –actieplan. Een volledig overzicht is te vinden op de VAS_t website en in de tussenrapportage die recentelijk naar de Tweede Kamer is gestuurd.

Bedrijven aan de slag!

In 2006 zijn de branches en ketens gestart met het uitvoeren van de voorgenomen acties in hun actieplannen en het **verbreden** van de bereikte resultaten en goede voorbeelden naar de bedrijven. Uiteindelijk is het programma VAS_t pas echt geslaagd als er tastbare resultaten op de werkvloer zichtbaar zijn. Aanvullend op deze brancheanpak heeft VAS_t een aantal versterkende elementen toegevoegd, erop gericht bedrijven direct aan de slag te helpen. Zo zijn er twee trajecten gestart met bedrijventerreinen om bedrijven op lokaal niveau beter te laten samenwerken op het gebied van gevaarlijke stoffen. Daarnaast zijn er instrumenten doorontwikkeld, zoals de Stoffenmanager waarvan een versie 2 is opgeleverd en beschikbaar is als open source software, die wordt gehost door het APNL, waarvan branchespecifieke versies ontstaan, waarvoor de aanvullende modules ATEX, PGS15 en huidblootstelling worden ontwikkeld en die wordt gevalideerd. Leuk detail is dat als bijproduct van de evaluatie van de Stoffenmanager een database met blootstellingsmetingen is ontstaan. Ook de PIMEX heeft zijn weg gevonden via de diverse actieplannen naar toepassingen in bedrijven en wordt ingezet bij het in beeld brengen van 'best practices'. Zo hebben het Productschap Diervoeder en de Nederlandse Vereniging Diervoederindustrie (Nevedi) een cd-rom ontwikkeld waarop met PIMEX de stofbeheersing binnen de mengvoederindustrie is gevisualiseerd. Voorlichters gebruiken deze voorbeelden bij de bedrijfsbezoeken waarin ze de ondernemer adviseren over de aanpak van stoffen (www.pakstofaan.nl).

¹ Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Postbus 90801, 2509 LV Den Haag; e-mail: ahollander@minszw.nl

Het proces dat het programma VASt heeft ingezet gaat via nationaal- en branche-/ketenniveau naar bedrijfsniveau waar uiteindelijk een structurele verbetering moet plaatsvinden. Tot nu toe kan VASt rekenen op grote aandacht van brancheorganisaties en partijen binnen productketens. Belangrijk is dat dit succes mede te danken is aan de betrokkenheid van 'koplopers' onder de arbeidshygiënisten. Ook zijn er al concrete resultaten op bedrijfsniveau geboekt. Bijvoorbeeld het aantal gebruikers van de generieke versie van de Stoffenmanager, bijna 5000. Kleine bedrijven gebruiken de Stoffenmanager om 'het overzicht van gevaarlijke stoffen bij te houden' of 'als bijlage te gebruiken bij de RI&E en werkinstructiekaarten te printen'. Een ander voorbeeld is het bedrijventerrein in Coevorden. Op dit bedrijventerrein werken ruim 40 bedrijven aan de verbetering van het stoffenbeleid in zowel hun eigen bedrijf als gezamenlijk in de vorm van een calamiteitenplan.

Op meer fronten arbeidshygiënische inbreng nodig

VASt loopt ten einde, maar heeft een proces in gang gezet

dat na afloop van VASt doorloopt. Hierbij is arbeidshygiënische inzet nodig en biedt dus volop kansen voor arbeidshygiënisten. Voor het zover is staat VASt tot medio 2007 in het teken van de laatste V, die van **verankeren**. De verbetering van de kennisinfrastructuur moet structureel zijn. Vraag en aanbod wat betreft de informatievoorziening rond gevaarlijke stoffen moet op elkaar zijn afgestemd en een goede ondersteuning vanuit de brancheorganisatie en op lokaal niveau via bedrijventerreinen moeten zijn gewaarborgd. Aanvullend wordt met de herziening van de Arboret meer maatwerk mogelijk voor ketens van branches, individuele branches en bedrijven. Meer maatwerk zorgt voor een vraag naar toegepaste kennis en ook naar arbeidshygiënische kennis. Hetzelfde geldt voor de implementatie van REACH, de nieuwe Europese Stoffenregelgeving.

Voorlopig hoeven arbeidshygiënisten nog niet te vrezen voor hun baan, lijkt me! Laat je eens inspireren door de VASt-site, www.vast.szw.nl.